

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 1

Indledning

Brigadens 5. (tunge) bataljon havde følgende krigsstyrke:

Bataljonsstab:

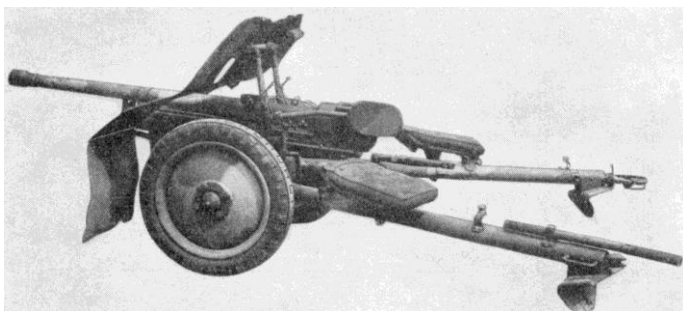
- Chef med stab (34) samt 2 personvogne, 5 lastvogne og 4 motorcykler.
1. Kompagni (Fodfolkskanonkompagni):
 - Chef med kommandogruppe (38)
 - 4 delinger, hver med 4 fodfolkskanongrupper (9)
 - 16 stk. 37 mm kanoner (Bofors) 231 mand, 2 personvogne, 25 lastvogne (heraf 2 køkkenvogne) og 10 motorcykler.
 2. Kompagni (Maskinkanonkompagni):
 - Chef med kommandogruppe (26)
 - 3 delinger, hver med 4 maskinkanongrupper (9)
 - 12 stk. 20 mm maskinkanoner (Bofors) samt 168 mand, 2 personvogne, 18 lastvogne (heraf 1 køkkenvogn) og 8 motorcykler.
 3. Kompagni (Morterkompagni):
 - Chef med kommandogruppe (36)
 - 4 delinger, hver med 3 mortergrupper (11)
 - 12 stk. 81 mm morterer (Stokes-Brandt) samt 215 mand, 2 personvogne, 21 lastvogne (heraf 2 køkkenvogne) og 6 motorcykler.
 4. Kompagni (Maskingeværkompagni):
 - Chef med kommandogruppe (25)
 - 2 delinger, hver med 4 maskingeværgrupper (9)
 - 8 tunge, vandkølede 8 mm maskingeværer (Browning) samt 114 mand, 1 personvogn, 11 lastvogne (heraf 1 køkkenvogn) og 11 motorcykler.

Bataljonens samlede styrke¹ var 763 personer (heraf 30 køkkenlotter og 1 sanitetslotte), 48 stk. skyts og 128 motorkøretøjer. Den samlede marchkolonne var 3,5 km lang; marchhastigheden 30 km/t.

Hver soldat havde sit personlige våben: gevær, pistol og/eller maskinpistol, bajonet (kniv) og håndgranater; på vognene var der en rigelig mængde ammunition til skytset, sprængstof samt hjælpemateriel af forskellig art.

Tunge våben

37 mm panserværnskanon M.34 S

Svensk betegnelse: 37 mm pansarvärnskanon m/34.

Kanonen var i alt væsentligt som den danske 37 mm fodfolkskanon M.1937.

Anvendt i den danske hær efter krigen, under betegnelsen 37 mm L/45 panserværnskanon M.34 S.

Skydeuddannelse på 37 mm kanon.
Fra Kilde 7.

Bemærk trenchcoaten, der gjorde det ud for kappe.

¹ Tallet for mandskab og køretøjer varierer fra kilde til kilde, men ovenstående tal, der stammer fra kompagnichefens, kaptajn T. Wagn, indlæg i Kilde 1, er tilsyneladende den mest komplette oversigt.

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 1

Kanonens maksimale skudvidde er opgivet til ca. 7.000 m.

Til kanonen anvendtes:

- 37 mm Brisantgranatpatron M.34 S
- 37 mm Pansergranatpatron M.39 S
- 37 mm Panserprojektilpatron M.38 S

De to panserpatroner var forsynet med tracer (lyspor) med en brændetid på 4 sek..

Billedet stammer fra Kilde 6 og viser en fodfolkskanongruppe, påprodset en lastvogn².

I Kilde 9 omtales, at der på hver Volvo lastvogn medførtes 120 granater.

Materiellet vartes, Sofielund forlægningen, foråret 1945.

Fra Kilde 8.

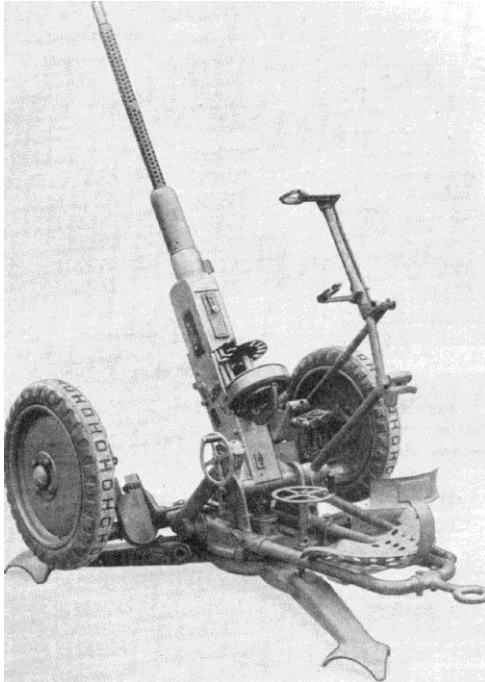
Fra starten (februar 1944) rådede bataljonen ikke over tunge våben, hvorfor soldaterne modtog en grundig infanteriuddannelse. I midten af juli 1944 tilgik 2 fodfolkskanoner, 2 maskinkanoner og 2 morterer, hvorefter en intensiv uddannelse på disse skytstyper påbegyndtes.

Skarpskydning gennemførtes i svensk skydeterræn, under ledelse af svenske officerer, ligesom større øvelser i regimentsramme gennemførtes under ledelse af svenske generalstabsofficerer.

² Lastvognens fabrikat kendes ikke, men den har dobbelt bagaksel. Så vidt vides, anvendte Brigaden ikke lastvogne af denne type, og der må derfor være tale om et udlån fra den svenske hær.

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 1

20 mm maskinkanon M.40 S

Svensk betegnelse: 20 mm automatkanon m/40 (pvlkanon) m/40.

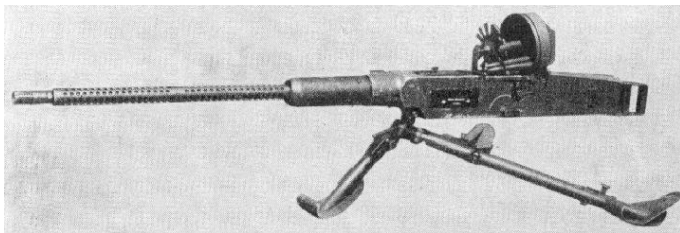
Maskinkanonens maksimale skudvidde var 6.000 m og havde 25 patroner i et tromlemagasin. Fra panserværnslavetten; var det dog kun muligt at skyde enkeltskud.

Luftværnslavetten vejede 300 kg; panserværnslavetten vejede 16,5 kg.

Til maskinkanonen anvendtes:

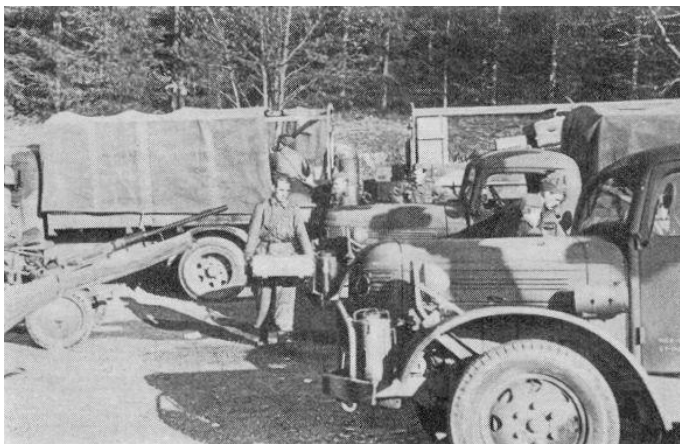
- 20 mm Brisantgranatpatron M.40 S
- 20 mm Brisantgranatpatron M.42 S
- 20 mm Panserprojektilpatron M.40 S

Brisantgranatpatron M.40 S og Panserprojektilpatron M.40 S var forsynet med tracer (lysspor) med en brændetid på 3 sek., mens Brisantgranatpatron M.42 S havde en tracer med 3,5 sek. brændetid.

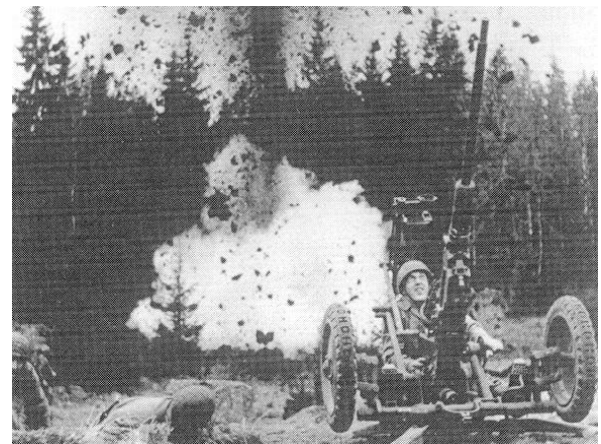

Anvendt i Hæren efter krigen, under betegnelsen 20 mm maskinkanon M.40 S i luftværnslavet M. 40 S, henholdsvis panserværnslavet M.40 S.

Et eksemplar af maskinkanonen er udstillet på Tøjhusmuseet i København (marts 2004).

2. Kompagni læsser ammunition.
Fra Kilde 5.

Uddannelse på 20 mm maskinkanon.
Fra Kilde 10.

Lastvognene er af typen Volvo TLV (= *Terränlastvagn*) 141.

Maskingeværkompagniet blev oprettet, med en kadrestyrke, i november 1944. I november 1944 og i februar-marts 1945 mødte et større antal rekrutter ved bataljonen, ligesom 2/3 af skytsnormeringen nu blev frigivet fra de svenskkontrolrede depoter. I foråret 1945 gennemførtes feltskydninger med krigsammunition, blandt andet for at øve samvirket med de lette bataljoner.

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 1

81 mm morter M.29 S

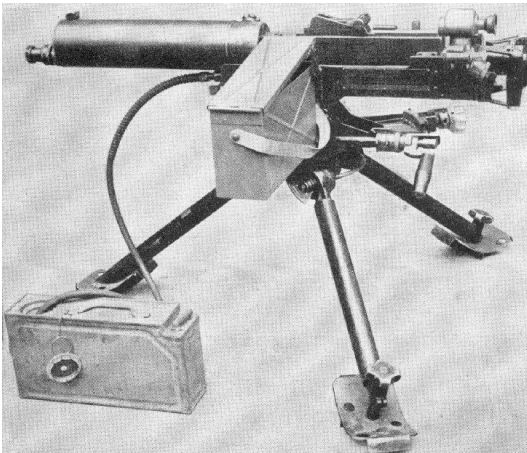

Svensk betegnelse: 8 cm granatkastare m/29-32.

Morteren - af typen Stokes-Brandt - svarede i alt væsentligt til den danske 81 mm morter M.1931.

Anvendt i Hæren efter krigen, under betegnelsen 81 mm morter M.29 S.

8 mm maskingevær M.36 S

Svensk betegnelse: 8 mm kulspruta m/36.

Maskingeværet er af typen Colt-Browning og blev licensfremstillet i Sverige.

Til maskingeværet fandtes også en 6,5 mm indstikspibe, til brug under skydeuddannelse.

Anvendt i Hæren efter krigen, under betegnelsen 8 mm maskingevær M.36 S, i maskingeværtrefod M.36 S.

Fra 1951 til 1955 anvendt i Flyvevåbnets nærforsvarseskadriller, der var opstillet til sikring af flyvestationerne.

Kilder

1. *Den danske Brigade* redigeret af Niels Grunnet og Bent Demer, H. Hirschsprungs Forlag, København 1945.
2. *Svenske våben i den danske hær 1946* af kaptajn I.V. Vorsling, Dansk Artilleri-tidsskrift, 4. hæfte, august 1946, side 105-122. Med mindre andet er anført i teksten, stammer billederne herfra.
3. *1½ år med Den Danske Brigade* af oberstløjtnant P.A. F. Norup (brigadens stabschef), Militær Tidsskrift 1947, side 271-308 og 353-406.
4. *Hjælp till Danmark - Militära och politiska förbindelser 1943-1945* af Ulf Torell, Allmänna Förlaget, Stockholm 1973, ISBN 31-38-01693-1.
5. *Skandinaviskt Mellanspil* af Harry Söderman, Katalog och Tidskriftstryck, Stockholm 1945.
6. *Brigaden - Den danske Brigade i Sverige 1943-1945* af Knud J.V. Jespersen, Gyldendal, København 1993, ISBN 87-00-14924-1.
7. *Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. Kompagni af 5. Bataljon* ved Thorbjørn Dons Borch, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1995, ISBN 87-90214-07-2.
8. *29. august 1943* af Kay S. Nielsen, Tøjhusmuseet, København 1993, ISBN 87-89022-07-6.
9. *Dansk soldat i Sverige 1943-1945, Den danske Brigade - som jeg oplevede den* ved Erik Frost, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1989, ISBN 87-88214-230.
10. *Flygtning og soldat - Den danske Brigade i Sverige 1943-1945* af Knud J.V. Jespersen, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1995, ISBN 87-90214-00-5.

Per Finsted

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 2

Indledning

Den 5. maj 1945, klokken 04.30 forskød 5. Bataljon fra lejren i Skåne til Helsingborg, som nåedes klokken 08.30. Ved middagstid blev et par delinger overført til Helsingør til støtte for de lette bataljoner, der var kommet over tidligere, men først klokken 07.00 søndag den 6. maj 1945 var hele bataljonen, med samtlige køretøjer i Danmark.

Klokken 13.15 får bataljonen marchordre, med Ordrup Jagtvej som foreløbigt mål. Efter ca. 3 timers ventetid afgik bataljonen ca. 20.00 ad Strandvejen - Østerbrogade - Farimagsgade til Halmtorvet, hvorfra indkvartering skulle ske på Gasværksvejens Skole.

Teten af kolonnen består af en motorcykel (med premierløjtnant H. Berg, delingsfører 1. Deling/4. Kompagni, på bagsædet), efterfulgt af en lastvogn, med chef/4. Kompagni, premierløjtnant U. Krogh. Herefter følger to maskingeværgrupper, to 37mm kanongrupper, en morterdeling og yderligere to maskingeværgrupper. Forspidsen var ledsaget af tre motorordonnanser.

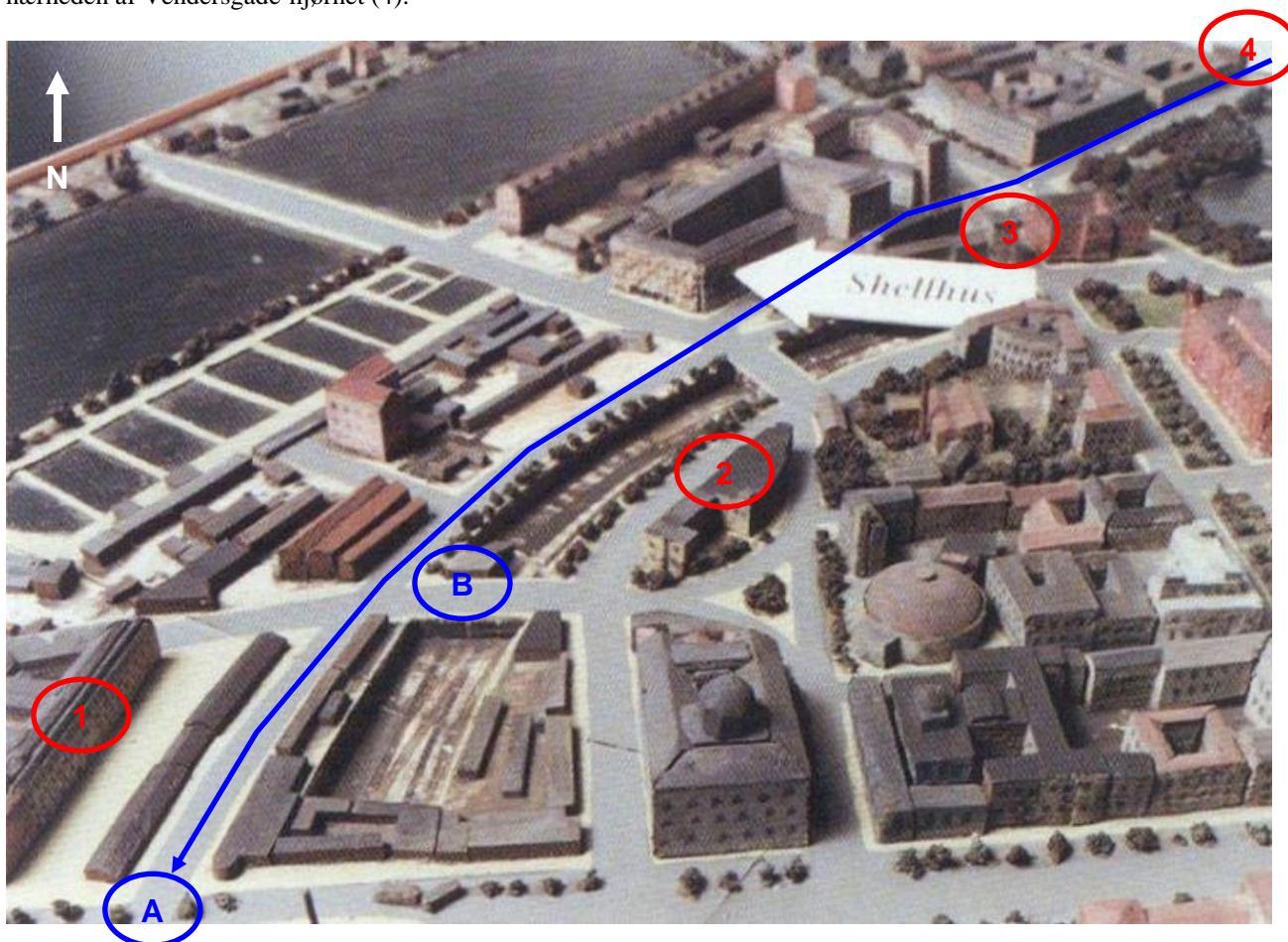
Overalt var der jublende menneskemængder, der hilste Brigaden velkommen hjem, og brigaderne soled sig i opmærksomheden, men pludselig ...

Træfningen

"... blev Kolonnen heftigt beskudt med maskingeværer og maskinpistoler fra Vesterport (1), Paladsteaterområdet (2), Teknologisk Instituts tårn (i 2004: *Foreningen for offentligt Ansatte*) (3) og fra ejendommene i (Nørre) Farimagsgade i nærheden af Vendersgade-hjørnet (4).

*Avislæsning, Helsingborg 5. maj 1945.
Fra Brigadebladet, Nr. 2/1992..*

*Model af Shellhuset og det omgivelser, fremstillet af Royal Air Force forud for angrebet, den 21. marts 1945.
Fra [Forlaget Din Bog, Dragør](#).*

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 2

Det var vanskeligt at konstatere, hvorfra ilden kom, og man anede ikke, hvem man havde overfor sig: HIPO'er, desperate tyskere eller eventuelt begge dele? I Shellhusets ruiner var der en stærk, væbnet tysk vagt, bl.a. med maskingeværpostering ved banegraven."

Efter nogen tids forløb blev forskellige udgangspunkter for ilden stedfæstet og nedkæmpet:

- Vesterports etage (1) under "Ritz" (der sandsynligvis var en restaurant eller natklub) blev beskudt med tunge maskingevær og 37 mm kanoner. Fuldræffere observeredes på skydende fjender. Vesterport besattes herefter af Frihedskæmpere.
- Den tyske vagt ved Shellhuset blev afvæbnet [måske de, der skød fra (2)?]
- Teknologisk Instituts (3) tårn blev beskudt med 37 mm kanon.
- Husene i (Nørre) Farimagsgade (4) blev stormet, efter et par salver med 20 mm kanoner; der toges civile fanger.

Træfningen varede ca. 30 minutter og kostede bataljonen 10 sårede.

*Vesterports østvendte facade efter træfningen den 6. maj 1945.
Fra Kilde 3.*

Vurdering

Ovenstående er gengivet hovedsagelig efter kompagnichefens næsten samtidige beretning i Kilde 1, og må antages at være den officielle historie.

I Kilde 2, 3 og 4 findes en række mere detaljerede oplysninger fra nogle af de soldater, som deltog i træfningen. Erintringen er dog muligvis sløret efter mere end 50 år, og oplysningerne er, ikke ulig fægtningsoplevelser i almindelighed, ikke nødvendigvis alle lige konsistente.

Specielt om beskydningen af Vesterport (fra A og B)

Skydningen fra Vesterport var rettet med køretøjerne, da de befandt sig i krydset Ved Vesterport/Vester Farimagsgade (B). De forreste maskingeværvogne og 37mm kanonvognene fortsætter over Vesterbrogade (A) mod syd, ad Reventlowsgade, hvor de vender og går i stilling mellem Grand Hotel og Hotel Astoria (A), med front mod den oprindelige marchretning.

Befalingsmændene samles ved Grand Hotel og forsøger at danne sig et overblik over situationen. Premierløjtnant Bergs motorcykel sendes bagud med melding til (Maskingeværkompagniets) 2. Deling.

Der åbnes nu en voldsom ild mod Vesterport (1) med maskingeværer (med mange lysspor i båndet) og et enkelt skud fra en 37 mm kanon. Gruppen beskydes af snigskytter bagfra, fra krydset Reventlowsgade/Istedgade (umiddelbart syd for A); denne skydning hører op efter et enkelt skud fra en (den anden?) 37 mm kanon.

2. Deling af Maskingeværkompagniet (eller måske Forspidsens to bagerste maskingeværvogne) går i stilling ved Vesterport Station. Fra stillinger i stationsbygningen og i omliggende basarbygninger tages Vesterport nu under beskydning med tunge maskingeværer. Der observeres også skydende personer i vinduerne på Grand Hotel (A) (antageligvis

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 2

brigadesoldater eller frihedskæmpere). I samme nu observeres en kraftig eksplosion på Vesterport-bygningen, i 5. sals højde, efterfulgt af et brag eller to. Herefter beordres "Hold inde!" og "Sid op!".

På Halmtorvet

Marchen kan nu genoptages og man kører over Vesterbrogade, hvor flere sporvognsledninger er skudt ned. Her ser soldaterne en såret tysk officer (fra Vesterport) parlamentere med en brigadesoldat.

5. Bataljon kan snart efter samles på Halmtorvet. Køretøjerne efterlades under bevogtning, mens resten af bataljonen indkvarteres på Gasværksvejens Skole.

Beretningerne melder om sporadisk snigskytteaktivitet fra hustagene omkring Halmtorvet resten af aftenen, og vagterne skyder tilbage mod mundingsglimtene ...

*Materiellet vartes. Fodfolkskanonkompagniet i København, 6. maj 1945.
Fra Kilde 5.*

Billedet er sandsynligvis taget på Halmtorvet. Lastvognen er en Ford semi-trailer (= sættevogn), der indgik i stort tal i Brigaden; så vidt vides, primært som forsyningskøretøjer.

Afslutning

Dele af 5. Bataljon kom således i kamp i København den 6. maj 1945, men nok ikke på den måde, som de fleste af soldaterne havde forventet/håbet.

Som en kommentar til de rent militære færdigheder må det siges, at bykamp var et af de bærende elementer i soldaternes feltuddannelse i Sverige, og det virker klart som om, at den enkelte soldat har behersket de nødvendige færdigheder.

Det må dog tilføjes, at der nok ikke var nogen, der forsømte en lejlighed til "at få ild i bøssen", når muligheden gav sig, og ilddisciplinen var derfor nok, som den kunne forventes at være, hos soldater der ikke tidligere har været i kamp.

Officerer og befalingsmænd giver indtryk af at være veltrænede, og de var i stand til, hurtigt at kunne overskue en vanskelig situation.

Den danske Brigade i Sverige 1939-1945 - 5. (tunge) Bataljon, Del 2**Kilder**

1. *Den danske Brigade* redigeret af Niels Grunnet og Bent Demer, H. Hirschsprungs Forlag, København 1945.
2. *Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 1. Kompagni af 5. Bataljon* ved Thorbjørn Dons Borch, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1995, ISBN 87-90214-07-2.
3. *Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - 4. Kompagni af 5. Bataljon* ved Mogens Rosenvinge, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1995, ISBN 87-90214-11-0.
4. *Dansk soldat i Sverige 1943-1945, Den danske Brigade - som jeg oplevede den* ved Erik Frost, udgivet af Den Danske Brigadeforening, København 1989, ISBN 87-88214-230.
5. *29. august 1943* af Kay S. Nielsen, Tøjhusmuseet, København 1993, ISBN 87-89022-07-6.

Per Finsted

*5. Bataljon har gjort holdt på Strandvejen, ved krydset Dyrehavevej/Strandvejen.
Fra Kilde 5.*

Lastvognene er af typen Volvo TLV (= *Terränlastvagn*) 141.